

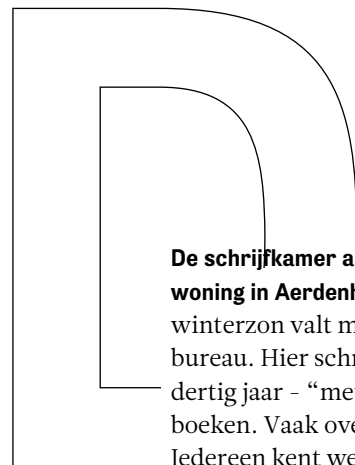

‘MIJN HOOFD
moest leeg,
dus MIJN HUIS
moest leeg’

Renate Dorrestein (59)

worstelde op de drempel van haar dertigjarige jubileum met een writer's block. Totdat ze de schrijfblokkade als thema koos voor haar nieuw boek:

De blokkade. Het werd een persoonlijk relaas over onmacht, dat haar terugbracht naar de zelfmoord van haar zusje. “Haar stralende lach was ik meer dan dertig jaar vergeten.”

De schrijfkamer aan de voorzijde van haar ruime klassieke woning in Aerdenhout ziet er onberispelijk uit. De bleke winterzon valt mooi op het houten blad van haar bureau. Hier schreef Renate Dorrestein de afgelopen dertig jaar - "met ontzaglijk veel plezier" - bijna dertig boeken. Vaak over bizarre familiegeschiedenissen. Iedereen kent wel een titel van een van haar fantasierijke romans: *Buitenstaanders*, waarmee ze debuteerde in 1983, *Het Hemelse Gerecht*, over de zusters Irthe en Ange die samen een man delen of *De stiefmoeder*, haar laatste succesvolle roman uit 2011. Op een paar geordende stapels papier na is haar werktafel leeg en schoon. Is ze soms van de afdeling planning en organisatie? "Nee," lacht Dorrestein, "maar het afgelopen jaar heb ik ontzettend veel opgeruimd in huis. Het schrijven van een nieuwe roman wilde niet lukken: mijn hoofd moest leeg, dus mijn huis moest leeg. Ik dacht dat het zou helpen." Maar het hielp niet. Ze werkte een half jaar aan een nieuwe roman en liep steeds weer vast. Ze had weleens

'Nog nooit eerder heb ik een boek geschreven waarvan ik denk: eigenlijk wil ik niet dat iemand dit leest'

vaker een schrijfdipje gehad, maar dit keer was anders. Heel anders. "Ik kreeg voor de eerste keer het gevoel dat ik misschien niet tot aan mijn dood romans zou kunnen schrijven. Ik voel me als iemand die een hevige relatiecrisis achter de rug heeft en die nog niet zeker weet of het nog wel goed gaat komen."

Toch stuurde ze enkele weken geleden het manuscript van *De blokkade* naar haar nieuwe uitgever. Geen roman dit keer, want dat lukte immers niet, maar een openhartige bekentenis over de schrijfblokkade die haar sinds de

publicatie van *De stiefmoeder* parten speelt. Als het schrijven van een roman niet lukt, dacht ze, dan moet ik maar goed uitzoeken waar die schrijfblokkade vandaan komt. "Ik moest het monster in de muil kijken," zegt ze, "en dat heb ik gedaan." Het verslag van haar zoektocht naar de oorzaak van haar schrijfblokkade werd uiteindelijk het boek dat sinds deze week in de boekhandel ligt. In een nieuwsbrief voor trouwe lezers schreef ze: 'Een boek af hebben gaat meestal gepaard met gemengde gevoelens. Dit keer is dat sterker dan ooit. Nog nooit eerder heb ik een boek geschreven waarvan ik denk: alles goed en wel, maar eigenlijk weet ik niet zeker of ik wil dat iemand dit leest. Mijn nieuweling is geen roman, maar een persoonlijk relaas over falen, tekortschieten en onmacht.' Is het echt zo erg? "Ja," zegt ze, "erger dan je je kunt voorstellen." Ze wijst op haar boekenkast achter de schrijftafel. "Ik voelde bij mijn pogingen om een nieuwe roman te schrijven letterlijk eerder werk in mijn rug prikken." Het is een imposante rij boeken die Dorrestein op haar naam heeft staan. Als je alle edities en vertalingen - van Albanees tot Japans, van Spaans tot Italiaans - optelt, beslaat haar oeuvre niet minder dan zeven meter van haar boekenkast.

Heeft het schrijven van dit boek niet een beetje geholpen?

"Dagboekschrijven kan een therapeutische ervaring opleveren, beroepsmatig schrijven heeft dat effect niet. Het beschrijven van mijn zoektocht heeft mijn probleem niet opgelost, maar het heeft wel ordenend gewerkt. Ik snap nu beter wat er met me aan de hand was. Ook weet ik nu dat er veel onzin is geschreven over schrijfblokkades. Er is weinig goed wetenschappelijk onderzoek naar gedaan en dat is vreemd. We zijn mateloos geïnteresseerd in hoe creativiteit werkt, het haperen ervan zou minstens even boeiend moeten zijn voor wetenschappers."

U bent dertig jaar schrijfster, omgerekend heeft u bijna elk jaar van uw schrijversleven een boek geschreven. Dat geeft toch een zeker zelfvertrouwen?

"Mijn collega Thomas Rosenboom heeft ooit gezegd: 'Als je aan het schrijven bent, ben je altijd iets aan het doen dat je net niet kunt.' Zo voel ik het ook: je loopt steeds op je tenen, elk boek is een ongewis avontuur. Natuurlijk heb ik in de loop der jaren veel schrijftech-

niek opgedaan, het is heerlijk om daarop te kunnen vertrouwen. Maar bij het opbouwen van een fictieve wereld spelen heel andere dingen een rol: mijn eerste boek was net zo eng als mijn dertigste."

Wat ging er nu dan mis?

"Het kostte me veel meer moeite dan normaal om een paar honderd woorden te schrijven. Na maanden ploeteren had ik maar enkele duizenden woorden: dat schiet niet op. Heb ik wel de juiste hoofdpersoon? Moet ik de rollen veranderen? Door een griepje onderbrak ik een paar weken het werk en toen ik daarna mijn computer weer aanzette, viel ik om: ik vond het zo slecht! Ik wist gewoon niet wat ik zag."

En u werd bang.

"Ik durfde niet meer naar mijn werkkamer te gaan. Voor het eerst in dertig jaar had ik een fysieke weerstand tegen het schrijven. Ik moest kokhalzen bij het idee dat ik nog ooit een roman zou moeten schrijven. Het ging niet meer. Het duurde maanden om in te zien dat ik misselijk was van angst: ik durfde gewoon niet te beginnen aan deze nieuwe roman."

U noemt zichzelf, als het om uw vak gaat, een architect zonder bouwplan. U gaat achter uw computer zitten en wacht af wat er gebeurt. Is dat niet een kwetsbare methode?

"Ik heb me altijd laten verrassen door mijn personages. Mijn favoriete schrijver Kurt Vonnegut heeft ooit gezegd dat hij tijdens het schrijven van fictie kan 'intunen' op het collectieve bewustzijn van de mensheid. Dat klinkt nogal spiritueel, maar zo is het voor mij ook. Ik ging altijd met het grootst mogelijke plezier naar mijn werkkamer: nieuwsgierig waar het verhaal me zou brengen. Heerlijk."

'Met schrijven loop je steeds op je tenen, elk boek is een ongewis avontuur'

En opeens was er geen lol meer aan?

"Nee, ik vond het verschrikkelijk. Ik ben een van de weinige schrijvers in Nederland die van hun pen kunnen leven. Daarin voel ik me heel bevoorrecht. Maar de kans leek ineens reëel dat ik nooit meer een boek zou kunnen schrijven. In de eerste paniek van mijn blokkade ben ik meteen op zoek gegaan naar een ander beroep. Er moet toch brood op de plank komen? Stemacteren was een goede optie: ik spreek al jaren de audioversies van mijn romans zelf in. Inmiddels heb ik drie opleidingen gedaan tot stemactrice. Van beginners tot masterclass. Eerlijk gezegd vind ik het hartstikke leuk. Je hoeft het niet uit je eigen tenen te halen, je graaft maar tot en met je strottenhoofd; je hart en je ziel blijven lekker ongemeoid."

U meent het serieus, hè? U hebt er al een punt achter gezet?

"Nou ja, niets weerhoudt me om daarnaast gewoon ooit weer een roman te schrijven. De meeste schrijvers hebben meer dan één beroep. Maar ik was bang om deze blokkade niet goed 'uit te zieken'. Ik ben echt in paniek geweest, maar ik weet ook dat ik niet tegen mijn

zin in terug moet vluchten naar een roman. Dat is zoiets als de liefde bedrijven terwijl je hoofd er niet naar staat. Dat is niet integer, niet oprecht.”

In haar zoektocht naar de oorzaak van haar schrijfblokkade raakt Dorrestein uiteindelijk in gesprek met de filosoof Ad Verbrugge. Ook hij werd bij het schrijven van zijn proefschrift verlamd door een ellendige schrijfblokkade. Hij vergelijkt het met een geliefde die je verlaat. ‘Iemand die er altijd was en aan wie je je spiegelde, draait je de rug toe. De emoties bij een writer’s block zijn een soort liefdesverdriet,’ zegt Verbrugge. ‘En je weet dat verdriet slecht voor je is, maar je kunt het ook niet opgeven, want als je het loslaat, is de breuk compleet.’

‘Na dertig jaar weet ik één ding zeker over mijn dode zusje: ik ken de diepte van haar pijn niet’

Op weg naar huis na het gesprek komt Dorrestein tot een belangrijk inzicht. Het is de zelfmoord van haar jongste zusje - inmiddels dertig jaar geleden - die haar nog altijd parten speelt. In de jaren voor haar sprong van een flatgebouw leed ze aan een ernstige eetstoornis en sneed ze in haar armen en gezicht. Ook deed ze al eerder een poging tot zelfmoord met een grote hoeveelheid pijnstillers. Pas na de dood van haar zusje lukt het Dorrestein om door te breken als romanschrijfster. Ze had in die jaren daarvoor minstens acht manuscripten voor romans naar talloze uitgeverijen gestuurd en kreeg ze alle acht retour. Het leek wel, zo schrijft ze in *De blokkade*, dat ze het schrijftalent van haar zusje, die er altijd van droomde schrijfster te worden, erbij had gekregen na haar dood.

In 1988 schreef ze daar al een boek over met de prachtige titel *Het perpetuum mobile van de liefde*. “Dat was,” zegt ze nu, “niets anders dan een verslag van mijn machteloosheid en woede. Maar ineens beseft ik dat ik op de vlucht ben voor een roman die ik nooit

heb geschreven en waarschijnlijk ook niet kan schrijven. Ik zie die boeken die ik heb geschreven als een lange poging tot uitstel van dit ultieme boek.”

Wat moet die ultieme roman oplossen?

“Dat boek zou niet minder dan zelfmoord de wereld uit moeten helpen. Het moet potentiële zelfmoordenaars voor hun daad behoeden: ik moet ze laten voelen waar ze de nabestaanden mee opzadelen als ze zomaar van een flat springen. Dit was de kern van mijn blokkade: het gevoel dat ik mezelf als schrijfster en als nabestaande alleen kan legitimeren door een roman te schrijven over het verwoestende effect van een zelfmoord op alle achterblijvers. Maar het schrijven van dat genadeloze boek zou betekenen dat ik mijn zusje veroordeel. Ik kan haar niet afvallen. Na dertig jaar weet ik één ding zeker: ik ken de diepte van haar pijn niet.”

Is er alleen maar pijn als u aan uw zusje denkt?

“Nee, nu niet meer. Vorig jaar kreeg ik - het kan haast geen toeval zijn - een e-mail van ene Laura die vanaf de lagere school tot en met de puberteit een vriendin van mijn zusje is geweest. Ze had een setje brieven teruggevonden van mijn zusje, of ik ze misschien wilde hebben? Thuis zette ik de zilverkleurige koektrommel met brieven op tafel, tissues binnen handbereik. Maar bij het lezen schoot ik vooral in de lach. We schelen zeven jaar, toen ik het huis uitging was zij elf. Ik las in de brieven een zusje dat ik niet kende. Een vrolijk meisje dat graag verhalen schrijft, spijkerbroeken koopt, tijdschriftjes maakt en posters van Julian Clerc aan de muur heeft hangen. Dat had ik allemaal gemist. Mijn lieve zusje was niet langer de nagel aan mijn doodskist. Ik was haar stralende lach meer dan dertig jaar vergeten.”

Is er nu weer ruimte voor een nieuwe roman?

“Dat mag je me nu nog niet vragen. Het vertrouwen tussen mijn muze en mij moet worden herwonnen. We zijn zulke levenslange metgezellen, dat moet haast wel goedkomen. Maar zeker weten doe ik dat niet.”

De blokkade van Renate Dorrestein (Uitgeverij Podium).

